

Т. Т. БОЇВКА, кандидат біологічних наук

М. В. САВКА, заступник директора

О. Я. ПОЛУЛІХ, завідувач сектора

П. М. ШИНКАРУК, фахівець

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

вул. Грушевського, 5, с. Оброшине Густомитівського р-ну

Львівської обл., 81115, e-mail: tarasboivka@gmail.com

МАРКЕТИНГОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ТРАНСФЕР ІННОВАЦІЙ В АГРОПРОМИСЛОВЕ ВИРОБНИЦТВО

Вивчено попит на інновації, який здійснювався з відбору науково-дослідних розробок у вигляді кон'юнктурних досліджень, тобто з врахуванням ситуації, яка склалася на ринку щодо попиту і пропозицій, конкретних науково-інноваційних розробок.

Дослідженнями встановлено, що ефективними засобами просування наукових розробок на ринки збуту є: патентне супроводження тематичних напрямів, тобто проведення конкурентоспроможних наукових досліджень; патентна форма охорони наукових розробок; аналіз результатів ліцензійних операцій.

Наведено приклади трансферу інновацій в базових та дослідних господарствах інституту, а також результати маркетингових досліджень щодо попиту на інновації та їх науково-консультаційне забезпечення.

Ключові слова: *трансфер, інновації, інноваційний процес, маркетингові дослідження, ліцензійні угоди, науково-інноваційна продукція, інтелектуальна власність, наукові розробки.*

Вступ. В умовах трансформації аграрного сектора економіки та запровадження інноваційних засад важливого значення набувають відпрацьовані механізми ефективного та системного використання наявного науково-інноваційного потенціалу установ-оригіноваторів права інтелектуальної власності та інноваційної інфраструктури. Стратегічно важливим для перспектив інноваційного розвитку агропромислового виробництва є поступовий перехід з рівня одиночного (простого) впровадження науково-інноваційних розробок на рівень трансферу та створення умов для реалізації супроводження

інновацій на комерційних засадах. Це вимагає поглиблення аналітичної роботи та підходів до стратегічного бізнес-планування. Активним напрямом формування попиту на інновації та їх подальшого наукового супроводження для комерційного використання є інтеграція інноваційних рішень у суміжні та самостійні галузі зі створенням специфічних диверсифікаційних продуктів з переходом із рівня ординарного виробництва на рівень стандартизованих сировинних ресурсів [5, 6, 9, 10, 13, 14].

Накопичений у вітчизняній науці потенціал використовується з недостатньою ефективністю через відсутність відпрацьованої системи оперативного впровадження інновацій. Це не сприяє системній трансформації агропромислового комплексу. Використання точкових інновацій на базі традиційних технологій та механізмів практичної реалізації і супроводження зумовлює недостатню ефективність чинників трансферного процесу. Максимальний інноваційний ефект досягається тоді, коли наукова сфера працює як єдиний інтегрований комплекс з ринковою інноваційною інфраструктурою, яка формує портфель пропозицій і замовлень на наукові розробки. При такій побудові наукоємної сфери підвищується ефективність формування та використання інтелектуального потенціалу, безперервного створення інтелектуально-інноваційного продукту, активізується процес впровадження результатів наукової діяльності [15, 17, 18, 28].

Результати та обговорення. На сучасному етапі зростає комерційна цінність комплексних наукових розробок, результати випробування яких є більш прогнозованими і будуть ефективнішими, ніж окремі галузеві інновації. Основою інноваційного процесу в агропромисловому виробництві є продуктивна робота системи науково-дослідних організацій та високий рівень впровадження інноваційних розробок у сільськогосподарських підприємствах. Використання інноваційної продукції залишається актуальною проблемою на шляху до формування інноваційної моделі розвитку конкурентоспроможного сільського господарства та є одним із ключових факторів підвищення конкурентоспроможності агропромислового виробництва. При цьому ефективність трансферу інновацій потрібно розглядати як стратегічний дієвий економічний та організаційний механізм підвищення рівня ефективного використання наявного потенціалу та конкурентних переваг при скороченому життєвому циклі інновацій [27, 28].

За умов, коли вітчизняна аграрна наука, що здатна продукувати високотехнологічні інновації, не одержуючи достатньої фінансової підтримки з боку держави, а переважна більшість

сільськогосподарських підприємств не має в достатній кількості фінансових ресурсів для залучення інновацій, такий інструмент наукової і науково-технічної діяльності, як трансфер технологій та інновацій може стати фундаментом ефективного використання науково-технологічного і інтелектуального потенціалу, спрямованого на забезпечення потреб суспільства і держави у технологічному розвитку.

Сьогодні залишаються ще недостатньо опрацьованими окремі теоретичні, методологічні, організаційні та методичні аспекти інноваційної діяльності, які стосуються трансферу інновацій в аграрній сфері. Тому важливе значення має вдосконалення методичних основ проведення маркетингових досліджень та трансферу інноваційної продукції з врахуванням кон'юнктури ринку наукоємної продукції в різних галузях агропромислового виробництва. Зростання рівня конкуренції та інтеграція вітчизняної аграрної науки у міжнародне наукове середовище вимагають значного підвищення рівня інвестиційного та інноваційного забезпечення агропромислового виробництва при інтенсифікації інтелектуального чинника. Для ефективної побудови наукового процесу і трансферу інновацій важливу роль відіграє реальний запуск наскрізної координації та ефективне використання потенціалу і запитів спеціалізованих ринків [30, 32].

Специфічним науковим продуктом у галузі рослинництва в основному виступають сорти та гібриди у формі насіння і значно меншою мірою технології, незважаючи на те, що саме технології визначають кількісні і якісні показники продукції, що в свою чергу є ознакою відповідного рівня інвестиційної привабливості і має бути враховано в рамках трансферу. Тому важливим чинником ефективного трансферу розглядають аналіз спеціалізованих ринків та груп споживачів наукоємної продукції на різних рівнях технологічного забезпечення [29].

Сучасний стан вітчизняної аграрної науки вказує на актуальність завдань зі створення та розвитку наукоємних інтелектуальних технологій для агропромислового виробництва, відпрацювання механізмів взаємодії науки, виробництва, бізнесу, залучення наукових співробітників до співавторства у створенні багатопрофільних регіональних програм та відпрацювання інтелектуального технологічного продукту. Важливими сьогодні є маркетингова діяльність та дослідження кон'юнктури регіонального ринку. При цьому поєднання науково-виробничого та комерційного

потенціалу сприятиме підвищенню ефективності аграрного виробництва.

Інтенсивна інноваційна діяльність, залучення кращих наукових надбань для розвитку села сьогодні є нагальною потребою. Зараз експериментальне впровадження закінчених наукових розробок інституту здійснюється в понад 30 агроформуваннях, зокрема 10 базових і 4 дослідних господарствах.

У Державному підприємстві «Дослідне господарство «Радехівське» впроваджували технологічний проект виробництва наукоємної продукції «Удосконалена технологія вирощування пшениці озимої на основі раціонального застосування добрив, біостимуляторів та пестицидів», яка сприяла одержанню 35–37 ц/га кондиційного насіння з економічним ефектом 1900–2200 грн/га.

Сорти вівса Ант та Аркан селекції Інституту сільського господарства Карпатського регіону НААН забезпечили урожай зерна на рівні 68–75 ц/га. Сорти стійкі до ураження корончастою іржею, не уражуються борошнистою росою, твердою і летючою сажками. Придатні для годівлі тварин і переробки на продукти харчування.

У ДПДГ «Оброшине» впроваджено еколого-адаптивну технологію збереження сталої родючості та охорони сірих лісових ґрунтів, яка забезпечила підвищення їх родючості на 12 %. Технологія раціонального використання та поновлення довготривалих лучних агроecosystem і їх екологічна оцінка в Західному регіоні України підвищила продуктивність лучних агрофітоценозів на 30–35 %, економічний ефект – 1800 грн/га.

У Державному підприємстві «Дослідне господарство «Грусятичі» впроваджено удосконалену оброшинську породу гусей в напрямі подальшого підвищення їх відтворних якостей та м'ясної продуктивності з живою масою дорослих особин 6,5–7,0 кг, а також технології вирощування озимих і ярих зернових культур, які дали можливість отримати урожай зерна в межах 55–65 ц/га.

Практичного застосування у виробництві набули такі наукові розробки, як вплив умов живлення та строків збирання на врожай і якість зерна сортів ячменю ярого і вівса, вплив норм висіву і різних фонів живлення на врожай і якість зерна сортів вівса, продуктивність сортів гречки залежно від строків сівби, мінерального і біологічного удобрення. Їх застосування у виробництві забезпечило одержання прибутку на рівні 1,1–2,8 тис. грн/га. Закінчені науково-інноваційні розробки, як: нова кормова добавка для телят місячного періоду вирощування; новий премікс для дійних корів на силосно-сінажно-концентратних раціонах; білково-мінерально-жирова добавка для

ремонтних теличок від 1 до 6-місячного віку та система годівлі підсисних телят забезпечили зростання середньодобових приростів на 8–12 % (800–900 г), що сприяло поліпшенню репродуктивної та адаптивної здатності тварин.

У базовому господарстві ПАФ «Селекціонер» Сокальського району Львівської області, а також у племінних господарствах Західного регіону впроваджено програму поліпшення репродуктивних якостей свиней різних генотипів, що дозволило одержати 11–12 поросят на свиноматку та забезпечило середньодобовий приріст молодняка на відгодівлі 650–750 г.

У базовому господарстві ТЗОВ «Дружба» Дрогобицького району Львівської області впроваджено інноваційний проект «Технологія створення культурних пасовищ для м'ясного скотарства сталою продуктивністю 4,0–5,0 т/га кормових одиниць та періодом використання 210–220 діб для Західного регіону України», що забезпечило продовження пасовищного періоду та продуктивність пасовищ на рівні 4,5–6,0 т/га.

Крім цього, впроваджено такі інноваційні проекти, як: «Система стійкості картоплі до ураження вірусами і вірусними хворобами», що забезпечило приріст урожайності картоплі сортів Легенда – 45 %, Диво – 40 % і економічний ефект 4,6 тис. грн/га; «Технологія збереження сталої родючості та охорони сірих лісових ґрунтів» забезпечила підвищення їх родючості на 12 %; «Оцінка молочної чорно-рябої породи корів за типом конституції» сприяла підвищенню їх молочної продуктивності на 15 %.

Проведені маркетингові дослідження для визначення можливого попиту на інновації в агроформуваннях різних організаційно-правових форм господарювання регіону свідчать про те, що найважливішого значення набувають закінчені наукові розробки в галузі рослинництва, зокрема сорти озимих і ярих зернових, багаторічних бобових і злакових трав, картоплі, плодово-ягідних культур, особливості деяких елементів вирощування і захисту сільськогосподарських культур.

Сьогодні інноваційна інфраструктура ще недостатньо сформована, про що свідчить відсутність конкурентоспроможного вітчизняного ринку інновацій, який є формою економічних відносин між суб'єктом, який володіє правом власності на інтелектуальну продукцію, та покупцем права володіння, користування і розповсюдження через укладання ліцензійних угод, внаслідок яких відбувається еквівалентний обмін платоспроможного попиту покупця на споживчу цінність, що міститься в інноваційній продукції.

Проведення маркетингових досліджень з метою отримання інформації щодо попиту на інновації в галузі селекції сільськогосподарських культур, окремі елементи технологій їх вирощування і боротьби з хворобами та шкідниками, підвищення родючості ґрунтів та інші є важливим інноваційним процесом, який дозволяє уникнути неточних оцінок, ризиків невиправданих витрат при ухваленні маркетингових рішень [17].

В основі маркетингових досліджень були аналіз кон'юнктури ринку з інформування попиту, моделювання поведінки споживача. Встановлено, що ефективність маркетингу залежить від ряду чинників: активності інформаційної реклами, оптимального моменту виходу інновації на ринок, вибору варіанта поведінки інновації в контексті вже наявного наукового продукту, прогнозу поведінки можливих конкурентів, а також від того, наскільки структура ринку відповідає новому науковому продукту. Маркетинг за цих умов забезпечує не тільки позиціонування новачки на ринку, але і технологічну адаптацію до нього, подолання функціональної конкуренції між новинкою і вже наявними традиціями інших наукових продуктів [18, 33, 34].

Маркетингова діяльність полягала перш за все в організації рекламної кампанії, виставок, презентацій, пробних, пільгових і прямих продажів наукового продукту, сервісного і гарантійного наукового забезпечення.

Важливим засобом просування наукових розробок на ринок збуту, отримання прибутку є патентне супроводження тематичних напрямів, методична суть якого полягає у систематичних дослідженнях світових досягнень, патентній формі охорони нових розробок, аналізі результатів ліцензійних операцій, цілеспрямованому використанні світового досвіду – все це ефективні засоби просування наукових розробок на ринки збуту й отримання прибутку [29, 31, 43].

Встановлено, що результати маркетингових досліджень дають можливість здійснювати тактику маркетингу, спрямовану на формування та реалізацію завдань на основі оцінювання даних поточної ринкової ситуації під час постійного коригування завдань, враховуючи зміну кон'юнктурних чинників. Важливими напрямками маркетингових заходів є стратегія і тактика проникнення новачки на ринок, які охоплюють формування конкурентної привабливості новачки.

Маркетингові дослідження інноваційної продукції та інноваційних розробок включали відвідування виставок, проведення опитувань, аналіз ринкової ситуації. Основною метою маркетингових досліджень був збір, обробка, систематизація і аналіз інформації для

ухвалення обґрунтованих, економічно ефективних управлінських рішень. У процесі маркетингових досліджень вивчали комплекс заходів, спрямованих на визначення та аналіз факторів, які впливають на процеси просування наукових розробок від розробника до споживача.

Для збору маркетингової інформації застосовували два основних методи. Метод моніторингу наявних літературних та наукових джерел – в основному збір вторинної інформації, що міститься у довідниках, періодичних виданнях, кон'юнктурних публікаціях, комп'ютерних базах даних (через Інтернет), а також метод польових досліджень, зокрема збір первинної інформації безпосередньо у її споживачів [28, 29]. Опитування або анкетування передбачало збір інформації за допомогою спеціально розроблених анкет. Способи опитування при цьому були різними: особисте телефонне, індивідуальне і групове інтерв'ю. Маркетингове стимулювання здійснювали через комплекс маркетингових комунікацій, зокрема рекламу та пропаганду.

У результаті досліджень встановлено, що найбільш затребуваними були інновації в галузі селекції, зокрема сорти картоплі Легенда, Диво, багаторічних злакових і бобових трав: тимофіївки лучної Дарина та Підгір'янка, грятистиці збірної Марічка, конюшини лучної (червона) Україночка, конюшини повзучої Східничанка, ярих зернових культур, зокрема сорти вівса Ант і Аркан та голозерний сорт Авгол, а також деякі елементи технології вирощування та захисту сільськогосподарських культур.

Таким чином, на основі проведених досліджень встановлено, що головним в інноваційному маркетингу є постійний аналіз рівня споживчого задоволення, виявлення шляхів його підвищення, спрямованого на забезпечення потреб і запитів споживачів. Поєднання маркетингової та інноваційної діяльності втілюється в процесі маркетингу інновацій, який спрямований на пошук нових сфер і способів використання потенціалу виробника, розробку на цій основі нових товарів та технологій і їх просування на ринку з метою задоволення потреб і запитів споживачів більш ефективним, ніж конкуренти способом, отримання за рахунок цього прибутку та забезпечення умов тривалого виживання і розвитку на ринку. При цьому інновації (інноваційні проекти) проходять етап інноваційного циклу, що починається із укладання ліцензійної угоди і закінчується комерційним виробництвом.

Науково-консультаційне забезпечення трансферу інновацій здійснювали через розповсюдження науково-технічної і ринкової

інформації в агроформуваннях різних організаційно-правових форм господарювання регіону, організацію показового впровадження (показові поля, модельні ферми), участь у виставках-ярмарках, конференціях, нарадах, семінарах, проведення Днів поля, курсів підвищення кваліфікації, виступів на радіо і телебаченні, підготовку і друкування методичних рекомендацій, рекламних буклетів, проспектів та прайс-листів з актуальних питань ведення сільськогосподарського виробництва, розробку бізнес-проектів, серед яких: бізнес-план «Вирощування смородини чорної в умовах Львівщини» створюється для приватного підприємства – фермерського або селянського одноосібного господарства. Перевагою вибору цієї юридичної форми господарювання є спрощена система оподаткування, незначні витрати на управління тощо. Позитивним є те, що підприємство буде сплачувати єдиний податок.

Для його виконання потрібно 10 га землі, а також садовий матеріал у кількості 4,8 тис. шт. високоврожайних, крупноплідних, стійких до хвороб і шкідників сортів з різними строками досягання для створення конвеєра надходження продукції.

Бізнес-проект «Технологія вирощування малини у промислових і фермерських господарствах та на присадибних ділянках у зоні Західного Лісостепу України». Цей проект передбачає підбір продуктивних сортів, садіння оздоровленим посадковим матеріалом, удобрення і ефективну боротьбу з бур'янами, регулювання кількості пагонів заміщення, які є основними ланками сучасної технології вирощування малини, плантації якої здатні давати високі врожаї протягом 8–10 років.

Бізнес-план «Виробництво молока на міні-фермі з 16 корів» створюється для приватного підприємства – фермерського господарства. Перевагою вибору цієї юридичної форми господарювання є спрощена система оподаткування, незначні витрати на управління тощо. Позитивним є те, що підприємство буде сплачувати єдиний податок. На фермі буде 2 працівники. Обов'язки оператора машинного доїння і оператора з обслуговування корів виконує одна людина. Затрати праці на 1 ц молока становитимуть 5,9 людино-годин. Для функціонування проекту потрібно придбати поголів'я із 16 корів середньою живою масою 1 голови 500 кг, середньорічною продуктивністю не менше 4500 кг молока. Площа приміщення міні-ферми за типовим проектом має становити 160 м².

«Інвестиційна модель створення вівцеферми сімейного типу на 100 вівцематок» передбачає створення вівцеферми сімейного типу – організацію виробництва та переробки овечого молока, що не є

характерним для низинних господарств Західної України, за винятком Буковини.

Встановлено, що формування ринку науково-інноваційної продукції є актуальним та пріоритетним в сучасних умовах, а також стає об'єктом маркетингових досліджень. Вивчено комплекс заходів, які спрямовані на визначення та аналіз факторів, що впливають на процеси просування наукових розробок від розробника до споживача. Також встановлено, що ефективними засобами просування наукових розробок на ринки збуту є: проведення конкурентоспроможних наукових досліджень, систематичне дослідження світових досягнень, патентна форма наукових розробок, аналіз результатів ліцензійних операцій.

Висновки. Ефективність трансферу інновацій потрібно розглядати як стратегічний дієвий економічний та організаційний механізм підвищення рівня використання наявного потенціалу.

Трансфер інновацій є актуальним і стратегічно важливим на шляху до формування інноваційної моделі розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва.

Встановлено, що найбільшим попитом серед товаровиробників користуються наукові розробки в галузі рослинництва, зокрема сорти ярих зернових, багаторічних бобових і злакових трав, картоплі, плодово-ягідних культур.

На основі досліджень розроблено пакет технологічних та техніко-економічних документів наукового супроводження в галузях рослинництва і тваринництва щодо умов Західного регіону.

Список використаної літератури

1. База даних об'єктів права інтелектуальної власності, створених в наукових установах УААН, для трансферу їх в агровиробництво / М. В. Зубець [та ін.]. – К. : Аграрна наука, 2006. – 187 с.
2. Боївка Т. Т. Актуальні проблеми інноваційного процесу в агропромисловому виробництві / Т. Т. Боївка, О. Я. Полуліх, В. Г. Матвісець // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2016. – Вип. 60. – С. 210–215.
3. Боївка Т. Т. Маркетингова та інноваційна діяльність в Інституті сільського господарства Карпатського регіону НААН / Т. Т. Боївка, Б. Ф. Вридник, О. Я. Полуліх // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2015. – Вип. 58 (II). – С. 175–179.
4. Боївка Т. Т. Формування інноваційного середовища в аграрному виробництві / Т. Т. Боївка, Б. Ф. Вридник, О. Я. Полуліх

// Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2015. – Вип. 58 (II). – С. 179–183.

5. Володін С. А. Державна підтримка інноваційної діяльності та створення наукоємного ринку / С. А. Володін // Вісник аграрної науки. – 2005. – № 7. – С. 5–10.

6. Володін С. А. Інноваційний розвиток аграрної науки / С. А. Володін. – К. : МАУП, 2006. – 400 с.

7. Волощук І. С. Інноваційний розвиток галузі насінництва Карпатського регіону / І. С. Волощук, В. В. Глива, Р. Ю. Косовська // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених «Актуальні проблеми агропромислового виробництва України», присвяченої пам'яті Ф. Ю. Палфія (с. Оброшино, 14 листоп. 2012 р.). – Львів-Оброшино : [Б. в.], 2012. – С. 8–9.

8. Волощук О. П. Роль сорту в інноваційному та економічному забезпеченні виробництва / О. П. Волощук // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Наукове забезпечення інноваційного розвитку аграрного виробництва в Карпатському регіоні» (м. Чернівці, 7–9 черв. 2007 р.). – Оброшино : [Б. в.], 2007. – С. 91–96.

9. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Х. : Константа, 2006. – 272 с.

10. Гриньов Б. В. Інноваційні можливості в академічних установах / Б. В. Гриньов, П. О. Стадник // Наука та інновації. – 2008. – Т. 4, № 5. – С. 75–80.

11. Губенко П. Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку / П. Т. Губенко. – Х. : НТУ ХУГ, 2002. – 316 с.

12. Деякі аспекти випробування новітніх наукових розробок та доведення їх до інновацій / Т. Т. Боївка, Б. Ф. Вридник, О. Я. Полуліх, О. Й. Орел // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – 2014. – Вип. 56 (II). – С. 233–236.

13. Зубець М. В. Інноваційно-випереджувальна модель якісного розвитку агропромислового виробництва / М. В. Зубець, П. Т. Саблук, С. О. Тивончук // Економіка АПК. – 2008. – № 12. – С. 3–8.

14. Зубець М. В. Наукові основи розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах (теорія, методологія, практика) / М. В. Зубець. – К. : Аграрна наука, 2006. – 480 с.

15. Зубець М. В. Розвиток інноваційних процесів в агропромисловому виробництві / М. Зубець, С. Тивончук. – К. : Аграрна наука, 2004. – 192 с.

16. Инновации: теория, механизм, государственное регулирование / под ред. Ю. В. Яковца. – М. : РАГС, 2000. – 253 с.

17. Кириченко В. В. Вирішення проблеми інноваційних напрямків в селекційному процесі Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва УААН / В. В. Кириченко, В. М. Тимчук // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. – 2006. – Вип. 2. – С. 5–21.

18. Кириченко В. В. Методологія трансферу інновацій в агропромислове виробництво / В. В. Кириченко, В. М. Тимчук. – Х. : [Б. в.], 2009. – 230 с.

19. Кононенко М. К. Стратегическое планирование инноваций : бизнес-план научно-исследовательских и опытно-конструкторских работ (НИОКР) / М. К. Кононенко. – Х. : Торсинг «К-центр», 1998. – 76 с.

20. Ломко О. Проблеми інноваційної політики / О. Ломко // Економіка України. – 1999. – № 8. – С. 93–94.

21. Матвієць В. Г. Використання сорту рослин як нематеріального активу / В. Г. Матвієць, В. М. Тимчук // Вісник аграрної науки. – 2014. – № 7. – С. 57–62.

22. Матвієць В. Г. Забезпечення правової охорони сорту рослин в Інституті рослинництва ім. В. Я. Юр'єва НААН України / В. Г. Матвієць // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2012. Вип. 3 (65), додаток. – С. 30–36.

23. Особливості технологій вирощування озимих зернових культур під урожай 2015 року (осінній комплекс робіт) : рекомендації / Г. М. Седіло [та ін.]. – Оброшино : [Б. в.], 2014. – 41 с.

24. Патон Б. Є. Наука – інноваціям / Б. Є. Патон // Наука та інновації. – 2008. – Т. 4, № 5. – С. 19–20.

25. Створення серії інноваційних гібридів спеціалізованої кукурудзи технічного та харчового призначення / С. М. Тимчук [та ін.] // Вісник Центру наукового забезпечення АПВ Харківської області. – 2006. – Вип. 3. – С. 12–16.

26. Тацій В. Я. Проблеми правового забезпечення інноваційного розвитку України: стан і перспективи / В. Я. Тацій // Наука та інновації. – 2008. – Т. 4, № 5. – С. 33–38.

27. Тимчук В. М. Інноваційні напрямки селекції Інституту рослинництва ім. В. Я. Юр'єва УААН / В. М. Тимчук, О. С. Сало // Проект Агро. – 2006. – № 9 (36). – С. 10.

28. Тимчук В. М. Методичні підходи трансферу інновацій в агропромислове виробництво / В. М. Тимчук // Інноваційна політика та законодавство в Європейському Союзі та Україні: формування, досвід, напрями наближення : Міжнар. симп., Київ, 2–3 черв. 2011 р. – К. : Фенікс, 2011. – С. 158–160.

29. Тимчук В. М. Моніторинг та аналіз проблемних питань трансферу об'єктів права інтелектуальної власності / В. М. Тимчук, В. Г. Матвієць // Актуальные вопросы интеллектуальной собственности : сб. докл. XXI Междунар. науч.-практ. конф. (Ялта, 16–18 сент. 2013 г.). – К. : Информационные системы, 2013. – С. 232–236.

30. Тимчук В. М. Проблемні питання трансферу технологічних інновацій в АПВ / В. М. Тимчук // Вісник аграрної науки. – 2013. – № 2. – С. 23–25.

31. Управління інтелектуальною власністю / П. М. Цибульов, В. П. Чеботарьов, В. Г. Зінов, Ю. Суїні. – К. : КІС, 2005. – 448 с.

32. Шовкалюк В. С. Законодавче забезпечення розвитку інноваційної діяльності. Стан та проблеми / В. С. Шовкалюк // Наука та інновації. – 2008. – Т. 4, № 5. – С. 21–32.

Отримано 22.03.2018